

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania „I.” Sp. z o.o. w S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.
z udziałem zainteresowanego Towarzystwa Ubezpieczeń [...] S.A. z siedzibą w W.
o ustalenie wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 16 maja 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 lipca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 6 lipca 2017 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. z dnia 27 października 2016 r., zmienił zaskarżony tą apelacją wyrok w ten sposób, że oddalił odwołania płatnika składek „I.” Sp. z o.o. w S. od dwóch decyzji organu rentowego z dnia 16 listopada 2015 r. podwyższających o 50% stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe w roku składkowym od dnia 1 kwietnia 2014 r. do dnia 31 marca 2015 r. i w roku składkowym od dnia 1 kwietnia 2015 r. do dnia 31 marca 2016 r. wobec

podania przez płatnika składek nieprawdziwych danych dotyczących liczby poszkodowanych w wypadkach przy pracy oraz liczby zatrudnionych pracujących w warunkach zagrożenia, które mają wpływ na wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe.

Odwołująca się „I.” Sp. z o.o. w S. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 6 lipca 2017 r., zaskarżając ten wyrok w całości oraz zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. oraz art. 219 k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, to jest art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które zawarła w pytaniach: a) czy na podstawie art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych dopuszczalne jest podwyższenie płatnikowi o 50% stopy procentowej na ubezpieczenia wypadkowe za okresy wcześniejsze niż okres, za który podano nieprawdziwe dane?; b) czy po zmianie treści art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 2017 r. dopuszczalne jest, przy rozstrzyganiu spraw sprzed tej nowelizacji, stosowanie tego przepisu przy zastosowaniu skrajnie niekorzystnej dla płatników wykładni umożliwiającej podwyższenie płatnikowi o 50% stopy procentowej na ubezpieczenia wypadkowe na podstawie podania nieprawidłowych danych?

Ponadto, skarżąca powołała się na potrzebę wykładni art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 kwietnia 2017 r., który w jej ocenie wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów. W orzecznictwie tym występuje bowiem rozbieżność w zakresie pojęcia „nieprawdziwe dane” oraz w zakresie celu podwyższenia o 50% stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, czego przykładem jest zaskarżony wyrok, który pozostaje w sprzeczności między

innymi z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 czerwca 2017 r., III AUa 233/16 oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 grudnia 2015 r., III AUa 1123/15.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie

art. 390 k.p.c. (por. pośród wielu postanowień Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest także pogląd, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego nie tylko określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ale także wskazania, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów, lub przedstawienia rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN, 2002 nr 7, s. 10). Ponadto, konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów,

które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). Wymaga również podkreślenia, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), analogicznie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka z 2003 r., nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Co do pierwszego ze sformułowanych przez skarżącą pytań, nazwanych przez nią istotnymi zagadnieniami prawnymi, Sąd Najwyższy zauważa, że nie spełnia ono przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. przede wszystkim dlatego, że jak wynika z ustaleń faktycznych niniejszej sprawy obie zaskarżone w tej sprawie decyzje organu rentowego odnoszą się do lat składkowych, za które zostały podane nieprawdziwe dane, a nie do okresów wcześniejszych. Ponadto, wykładnia art. 34 ust. 1 ustawy wypadkowej w zakresie, którego wspomniane pytanie dotyczy, nie może budzić wątpliwości. W myśl zdania pierwszego tego przepisu, jeżeli płatnik składek nie przekaże danych lub przekaże nieprawdziwe dane, o których mowa w art. 31, co spowoduje zniżenie stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, Zakład ustala, w drodze decyzji, stopę procentową składki w wysokości 150% stopy procentowej ustalonej na podstawie prawidłowych danych. Użycie w omawianym przepisie zwrotu „na cały rok składkowy w wysokości 150% stopy procentowej ustalonej na podstawie prawidłowych danych” i zestawienie go z wcześniejszym „co spowoduje zniżenie stopy procentowej składki”, wbrew odmiennemu stanowisku skarżącej, musi zatem oznaczać, że w omawianym przepisie chodzi o ten rok składkowy, w odniesieniu do którego zostały podane dane nieprawidłowe (nieprawdziwe), powodujące zniżenie stopy

procentowej składki, a nie o inny rok składkowy na przykład ten, w którym zapada decyzja Zakładu. Za takim rozumieniem art. 34 ust. 1 ustawy wypadkowej przemawia zresztą brzmienie jego zdania drugiego, stosownie do którego, płatnik składek zobowiązany jest opłacić zaległe składki wraz z odsetkami za zwłokę, a także wykładnia systemowa, uwzględniająca regulację art. 34 ust. 2, zgodnie z którym, jeżeli płatnik składek nie przekaże danych lub przekaże nieprawdziwe dane, o których o których mowa w art. 31, co spowoduje zawyżenie stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, Zakład ustala stopę procentową składki na cały rok składkowy w wysokości stopy procentowej ustalonej na podstawie prawidłowych danych. W obu powołanych przepisach chodzi więc o uregulowanie analogicznej sytuacji faktycznej, która różni się tylko tym, że druga z nich, z oczywistych względów, nie łączy się z żadną sankcją, natomiast obie dotyczą przecież roku składkowego, w którym z powodu przekazania nieprawdziwych danych stopa procentowa składki została określona w sposób nieprawidłowy.

Również drugie z postawionych przez skarżącą pytań nie może być uznane za istotne zagadnienie prawne uzasadniające poddanie skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy. Trzeba bowiem podkreślić, że art. 34 ust. 1 ustawy wypadkowej w brzmieniu adekwatnym do stanu faktycznego niniejszej sprawy był wielokrotnie przedmiotem wykładni dokonywanej w ramach postępowań kasacyjnych. Wykładnia ta jest natomiast jednolita wskazując, że odpowiedzialność płatnika składek za podanie nieprawdziwych danych służących do ustalenia wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe określona w tym przepisie jest oparta na winie płatnika składek, podobnie jak w przypadku opłaty dodatkowej wymierzanej na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy systemowej oraz że z treści art. 34 ust. 1 ustawy wynika domniemanie winy płatnika składek w sytuacji, w której przekazane przez niego dane nie odpowiadają prawdzie. Dlatego też to płatnik składek ma obowiązek wykazać, że zgłoszenie nieprawdziwych danych nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych, to jest niezawinionych przez niego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2012 r., I UK 207/11, LEX nr 1130156; z dnia 6 września 2012 r., II UK 39/12, Monitor Prawa Pracy 2013 nr 1, s. 49-50; z dnia 12 lutego 2013 r., II UK 183/12, LEX nr 1360241). W orzecznictwie

przyjmuje się również, że do zastosowania sankcji, o której mowa w art. 34 ust. 1, nie jest wystarczające wystąpienie po stronie płatnika składek jakiegokolwiek winy nawet w jej najlżejszym stopniu (*culpa levissima*), charakterystycznym dla odpowiedzialności deliktowej, lecz kwestia winy powinna być oceniana przez pryzmat odpowiedzialności za niezachowanie należytej staranności jak w przypadku odpowiedzialności kontraktowej. Za uzasadnione uznaje się też zastosowanie sankcji z art. 34 ust. 1 w sytuacji, gdy do ujawnienia nieprawidłowości w danych przekazanych przez płatnika składek dojdzie w następstwie kontroli zewnętrznej przeprowadzonej przez ZUS lub instytucję kontrolną np. Państwową Inspekcję Pracy. Omawiana sankcja ma zatem zastosowanie wtedy, gdy ZUS stwierdzi nieprzekazanie danych lub przekazanie nieprawdziwych danych, o którym mowa w art. 31 ustawy, a płatnik składek nie wykaże, że nastąpiło to mimo zachowania należytej staranności (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2013 r., II UK 431/12, OSNP 2014 nr 11, poz. 159; z dnia 8 listopada 2013 r., II UK 147/13, LEX nr 1396514).

Sąd Najwyższy dostrzega przy tym, że od dnia 1 kwietnia 2017 r. zmieniły się dotychczas obowiązujące zasady podwyższania przez ZUS stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe w sytuacji, gdy stopa procentowa ustalona na podstawie nieprawidłowych danych przekazanych przez płatnika składek lub wykazywana przez płatnika składek w dokumentach rozliczeniowych była zaniżona w stosunku do ustalonej na podstawie prawidłowych danych. Przyjęte w art. 14 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego przedsiębiorców (Dz.U. z 2016 r., poz. 2255) zasady podwyższania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe są korzystniejsze dla płatników składek od zasad poprzednio obowiązujących. Obecnie ZUS jest bowiem uprawniony do podwyższenia obowiązującej płatnika składek stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe dopiero wtedy, gdy płatnik składek nie podporządkuje się wezwaniu, tj. w terminie 14 dni od dnia otrzymania takiego wezwania nie złoży w ZUS informacji ZUS IWA bądź jej korekty (dokumentów rozliczeniowych korygujących w przypadku płatników składek samodzielnie ustalających stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe). Podporządkowanie się przez płatnika składek wezwaniu ZUS, a więc złożenie

informacji ZUS IWA lub jej korekty sprawia zaś, że ZUS ustala stopę procentową składki na cały rok składkowy w wysokości stopy procentowej ustalonej na podstawie danych zawartych w Informacji ZUS IWA. Zgodnie jednak z artykułem 31 ustawy zmieniającej, dokonana od dnia 1 kwietnia 2017 r. zmiana zasad, według których ZUS może podwyższyć stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe na cały rok składkowy, ma wpływ jedynie na te postępowania administracyjne w sprawie ustalenia stopy procentowej składki na cały rok składkowy w wysokości 150% stopy procentowej, które zostały wszczęte przed dniem 1 stycznia 2017 r. (czyli przed dniem wejścia w życie ustawy) i do tego dnia nie zostały zakończone. Do takich postępowań administracyjnych stosuje się już nowe zasady podwyższania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe. Oznacza to, że także w przypadku takich postępowań administracyjnych ZUS podwyższy stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe na cały rok składkowy tylko wtedy, gdy płatnik składek w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania ZUS nie złożył Informacji ZUS IWA lub jej korekty (dokumentów rozliczeniowych korygujących w przypadku płatnika składek samodzielnie obliczającego stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe). Jeżeli bowiem płatnik składek podporządkuje się wezwaniu ZUS, brak będzie podstaw do podwyższenia stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe na cały rok składkowy. W niniejszej sprawie nie ma jednak podstaw do zastosowania art. 34 ustawy wypadkowej w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 kwietnia 2017 r., gdyż prowadzone w stosunku do skarżącej postępowania administracyjne zakończyły się przed tą datą, a zatem zastosowanie w sprawie znajduje art. 34 ust. 1 w jego dotychczasowym brzmieniu, interpretowany w sposób wyżej przedstawiony.

Z tych przyczyn nie istnieje również potrzeba dokonania ponownej wykładni wspomnianego przepisu, zwłaszcza że jej uzasadnienie nie zawiera argumentów, które mogłyby podważyć wykładnię dotychczasową. Uzasadnienie to nie uwzględnia też ustaleń faktycznych sprawy, zgodnie z którymi do ujawnienia nieprawdziwości danych przekazanych organowi rentowemu przez skarżącą doszło wszak dopiero w następstwie kontroli zewnętrznej przeprowadzonej przez Państwową Inspekcję Pracy.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca nie wykazała potrzeby przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji swojego postanowienia. W odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł natomiast na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., mając na względzie to, że organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną domagał się jedynie jej oddalenia i tylko z tym wnioskiem wiązał równocześnie sformułowany wniosek o zasądzenie od skarżącej na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy podziela zaś jednolicie prezentowany w judykaturze pogląd, że nie ma podstaw do przyznania kosztów postępowania kasacyjnego stronie, która w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie dostrzegła wad tej skargi uniemożliwiających przyjęcie jej do merytorycznego rozpoznania, a wniosek o koszty wiązała z innym oczekiwanym rozstrzygnięciem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2012 r., II CSK 397/12, LEX nr 1288636 oraz orzecznictwo tam powołane).